

Kunsten tager på kollektiv udflugt ud i det kosmiske

Science fiction møder højenergifysik møder spiritualitet på Den Fries udstilling 'Cosmic Existence', som sætter fingeren på en tendens i samtidskunsten: at det vigtigste i kunsten ikke længere er, hvad vi kan se og registrere, men de teorier og utopier, der ligger bag værket.

PETER MICHAEL
HORNUNG

Cosmic Existence. Unexpected Encounters – Possible Futures. Den Frie Udstillingsbygning, Oslo Plads. Til 28. okt.

På Den Frie er vi lige nu på gyngende grund, og det er faktisk meningen. For det første vil vi ikke kende alle kunstnerne, en del er fra Letland, og for det andet kender vi heller ikke til det, som de er inspireret af. Hvor mange danskere har f.eks. hørt om Guntis Tannis (1931-2018)?

Tannis var en lettisk pilot, som ikke kun selv fløj, men også lod sine tanker flyve – endda langt. I tredivede år arbejdede han på at skabe et fredsbevarende projekt med navnet 'Utopia', der skulle omfatte et kæmpestort fredscenter, med plads til 200.000 mennesker – eller mere! Men Utopia forblev en utopi.

Og dog blev det inspiration til et værk

af hans landsmand, kunstneren Keistaps Epners, og det er straks mindre luftigt og svævende. For på 'Cosmic Existence' er de udstillede værker konkrete nok. Men deres anledning eller kontekst er det derimod ikke.

Udstillingen, som er organiseret i samarbejde med instituttet Latvian Centre for Contemporary Art, er den første i et større projekt, 'Unexpected Encounters'. Encounters betyder møder, og jeg skal love for, at dette bilaterale møde er uventet.

Man ved altså ikke, hvad man kan vente sig, og det er på en uventet måde både denne udstillings styrke – og svaghed. For den er også et møde med en skov af videnskabsgrene og det, der umiddelbart ligner videnskab uden at være det.

Her er science fiction, højenergifysik, mytologi, astronomi, kosmologi, dystopi, robotteknologi, shamanisme, spiritualitet, natur, liv, død, samfund og uendelighed mm. Hvis alle disse begreber er fælles om noget, er det deres opbrud – om end i forskellige retninger – væk fra alt det, der kan måles, vises, bevises eller modbevises. På deres flugt fra det rationelle er de også på vej mod noget. Nemlig det utopiske. Det kosmiske.

Begrebet det kosmiske dækker over verdensrummet. Intet mindre! Gennem 17 kunstneres indsats kommer man vidt omkring i et moderne, tværvideenskabeligt felt og dets mere eller mindre synlige afsmitning på en samtidskunst i forvandling. Ofte har resultatet – eller fusionen, som man kan kalde det – karakter af et mystisk postulat. Også selv om det er visuelt overvældende, som letten Arturs Virtmanis' kæmpestore apokalyptiske sorte sol, eller uhyggeligt og foruroligende som Georg Jagunovs 'Marena'.

Et spædbarn i mørket

'Marena' opererer med drømmetydning og bruger et indkapslet spædbarn som symbol på nye, urealiserede livsmuligheder. Og naturligvis hænger værket

BABY. I Georg Jagunovs skulptur 'Marena' er et spædbarn placeret i en abstrakt og fremmedartet organisme, som et symbolsk tegn på det liv, der venter som en mulighed. Foto: David Stjernholm

SORT SOL. I værket 'The Dust of the Universe' (Black Sun) har Arturs Virtsmanis søgt at billedgøre noget af den frygt, som vi nærer i forhold til blandt andet den fremtid, det kosmos og den videnskab, som vi ikke kender. Værket er udstillingens største - og mest foruroligende. Foto: David Stjernholm

gåsehudsfræmmende effekt også sammen med det rum, hvor det eksponeres. For det er mørklagt, og kun lysprojektion fra værket selv bryder mørket.

Men man er aldrig i tvivl om den kunstneriske begrundelse bag disse esoteriske bestræbelser. For en ambitiøs kunst vil have sit blik rettet mod fremtiden, imod det ukendte og uudforskede. Derfor tager den afsæt i en tankeverden, som ikke allerede er gennemløbet og tyndslidt af andre.

Med andre ord: Vil kunsten sætte en dagsorden, der ikke allerede er formuleret, må den rette først sin og så vores opmærksomhed mod sandheder, som muligvis kun er sandsynlige, og som er uden for videnskabens kontrol.

“

Er der da slet ikke noget på 'Cosmic Existence', som ikke kun er akademisk eller intellektuelt interessant, men som også lever i sin visualitet?

Som inspiration rækker den klassiske fysik altså ikke længere. Kunstens aktuelle virkelighed udspiller sig nu inden for det muligvis uvirkelige, inden for alt det, vi ikke er fortløbet med. Lokalt befinder avantgardetænkningen sig i et område, der grænser op til mystik, videnskab, profeti m.m., men humor ligger ikke på vejen. Men den er ikke fraværende på udstillingen, takket være den lettiske kunstner Ieva Balode, der har forsynet sin alternative feministiske videofilm med en kvindelig helt i rustning og nogle kitschede påvirkninger fra science fiction.

En queer spøgelsespartikel

Selvfølgelig er danskeren Lea Porsager en af deltagerne, for hun har siden sit gennembrud på documenta taget udgangspunkt i forgreninger af den moderne videnskab, som hverken var kendte eller for den sags skyld anerkendte. På 'Cosmic Existence' har hun allieret sig med en ekstremt lille elementarpartikel ved navn neutrinoen, en spøgelsespartikel, som skulle komme til os - og tværs gennem os - fra det ydre rum, og som er 100.000 gange mindre end elektronerne! Og neutrinoen er højaktuel, for den skulle besidde queer egenskaber!

Med neutrinoen kan man ligefrem tale om en tendens i samtidens kunst. For det afgørende er ikke, hvad man kan se eller registrere. Et tidstypisk værk kan ikke reduceres til sin fysiske og visuelle realitet. Det vigtige er lige så meget forudsætningerne for værket, teorien om det, og tanker og gisninger i forlængelse af det. Alt det luftige og svævende.

Er der da slet ikke noget på 'Cosmic Existence', som ikke kun er akademisk eller intellektuelt interessant, men som også lever i sin visualitet? Noget, som man derfor kan tale længe om, for det kan man for det meste om det, som har hentet sit indhold fra videnskabelige opdagelser.

Jo, der er Mille Kalsmoses skulpturpark. I dens midte befinder der sig en højttaler, der afspiller Nasa-optagelser fra planeten Saturn.

Og omkring den rejser sig en lille kosmisk familie af høje, tynde gulvskulpturer. En fremmedartet fryd for øjet og et bevis på, at der også kan komme noget smukt og håndgribeligt ud af denne kollektive udflugt til det kosmiske.

peter.michael.hornung@pol.dk